

Oponentský posudek na disertační práci

Monika Brenišínová, *Od kláštera k člověku. Význam klášterní architektury a umění v Novém Španělsku 16. století*. Praha 2016

Autorka navštívila v terénu více než stovku klášterů ve středním Mexiku a v předložené rigorózní práci se zabývá jejich celkovou funkcí i dílčími výzdobnými systémy, což dovoluje globální pohled na jednotlivé objekty i na jejich celkový smysl ve vztahu nově vznikajících křesťanských architektur (a uvnitř nich formulované malířské výzdoby) určených pro překonání původních (indiánských) mexických náboženských a civilizačních tradic v rámci smyslu misijních snah Evropanů (Španělů).

Podle předložené práce i podle rozvíjející se publikační činnosti se zdá, že M. Brenišínová je badatelkou nepochybně talentovanou. Na prvním místě oceňují zejména její španělské vyjadřování, které je přirozené a slovně bohaté (zachytil jsem sice na dvě desítky ortografických chyb, ale ty jsou zcela evidentně záležitostí jen redakční. Jinak bychom vstupovali na pole hnidopištví).

Brenišínová je nesporně i literárně nadaná, ale někdy se asi tímto talentem nechává strhnout k nepřesnostem. Už sám název její práce *Od kláštera k člověku. Význam klášterní architektury a umění v Novém Španělsku 16. století* je trochu problematický. Nejsem si jist, jestli název je zcela odpovídající, protože kláštery nespady z nebe, ale postavili je lidé, takže nebyl pouze pohyb od kláštera k člověku. Rozpaky budí právě překlad titulu, který se nejspíš blíží předpokládanému významu v angličtině, jelikož mn. č. *men* lze snad přeložit také „lid“, tedy „k lidu“ ve smyslu *people*, a to v celkovém smyslu novějších církevních formulací (např. „oltář čelem k lidu“). Ve španělštině by pak tato formulace mohla být asi *la gente*, nevím; úvodní text pochopení názvu nijak neusnadňuje.

Postrádám však kapitolu – úvod, který historici umění (vycházím ze čtvrtstoleté pedagogické zkušenosti, zejména na Katedře dějin umění olomoucké Univerzity Palackého) považují za nezbytnou samozřejmost, a to „dosavadní vývoj bádání“, tj. shrnutí, kdo se námětem (třeba částečně) zabýval, a kdo čím přispěl k celkovému objasnění či mozaice názorů, a to tím spíše, že autorka nastoluje řadu tvrzení, která jsou možná nová z hlediska celku, ale už známá z hlediska detailu.

Bohužel, je tu ovšem celá řada formálních nedostatků či problematického přístupu. Minimálně padesátkrát (co jsem stačil zachytit) používá ich-formy, s čímž jsem se ještě v žádné diplomové ani rigorózní práci nesešel. Místo vyjádření svého subjektivního přesvědčení (*creo*, apod.) by měla použít argumenty, ke kterým na základě své činnosti došla. Neustálé opakování první osoby vyvolá totiž dojem zdůrazňování osobního přínosu, který samozřejmě musí být formulován, ale v rovině předpokládaných výsledků. Po vypuštění ich-formy a informací, které místy působí rušivě, bude text určitě konzistentnější. V několika málo případech naznačuji možnost jiné vhodné formulace.

Další poznámka, týkající se celé práce: vzhledem k tomu, že obce nesoucí jména odvozená z jazyka nahuatl, se přepisují jak s přízvuky, tak bez přízvuku, doporučuji autorce sjednotit názvy podle úředního soupisu obcí v Mexiku (*Instituto Nacional de Estadística y Geografía* – viz http://www.inegi.org.mx/geo/contenidos/geoestadistica/consulta_localidades.aspx), v němž může snadno zjistit, že obce jako např. Teotihuacan, Chimalhuacan apod., které sama uvádí bez přízvuku, se zde úředně přízvukem označují. Další možná problematická místní jména jsem nevyhledával.

V textu autorka označuje ilustrace jako Fig. (figura), zatímco v soupisu jsou uvedeny jako Lámina. Doporučuji sjednotit a připomínám, že *fig.* je označení pro jakýkoliv i menší obrázek, *Lám.* obvykle pro celostránkový; nebývá zvykem umisťovat 2 Lám. na jednu stranu. Bohužel, v popisu ilustrací je neobvyklé množství chyb (asi 15), a z toho na obr. (Lámina) 7. je omyl přímo fatální. Autorka nedokázala ani přepsat informace ze zdroje, který uvádí

(http://publications.newberry.org/aztecs/s2i1_es.html), a místo správného údaje, že jde o mapu *Tenochtitlánu* podle Cortése, označila ji jako mapu Norimberka (přestože je na ní napsáno jednoznačně **Temixtitlan**). Přitom mohla údaje zkopírovat, a vyhnula by se další, tentokrát již nepodstatné chybě, vypuštění zkratky *n* ve slově Ferdinandí (v orig: *Ferdinādi*). Tuto mapu publikoval u nás už (nejednou) Oldřich Kašpar. Tyto nedbalosti či nepozornosti přirozeně vzbuzují nedůvěru i na jiných místech. U Lámína 55 je motiv sv. Martina spíše (vysokým) reliéfem než sochou (*escultura*). Častá je záměna správného slova *ángel* či *arcángel* za nesprávné *arcánguel*; další chyby a chybičky jsou u Lámína l. 3, 4, 5, 6 (dokonce 2x), 12, 26, 39, 42, 46, 53, 54, 63, 66; u Lám. 32 a 33 si nejsem jist, je-li tamní nástěnná malba provedena opravdu olejem, jak tvrdí autorka (*Pintura mural al óleo*). Není-li to potvrzeno v nějaké seriózní literatuře, doporučuji uvést pouze *Pintura mural*.

Další nesrovnalost nacházím v komentáři obr. (fig./ Lám.) 34: text na str. 107 je věnován ikonografické výzdobě dominikánského kláštera (zde nutno upozornit, že místo *dominicano* by měla autorka použít *dominico* – podle slovníku M. Moliner, I, ad vocem, je *dominicano* spjato s ostrovem Santo Domingo /Dominik. republikou/, zatímco ve smyslu řádovém se používá *dominico*; to platí i pro jiné případy v textu) sv. Dominika Guzmána v Oaxtepecu (stát Morelos) s vyjmenováním jednotlivých světeckých postav, ale jako ilustrace je použita v textu neuvedená malba sv. Barbory z jiného kláštera (v Tetela del Volcán), která navíc není monochromní. Proč? Domnívám se dále, že by mělo dojít ke srovnání výzdoby obou (popř. i dalších) dominikánských klášterů a ikonograficko-ikonologického vyznění této výzdoby (tedy v rámci Panofského metody, na niž se autorka odvolává úvodem). A jakou roli připisuje autorka postavě sv. Barbory v Tetele (viz)? A proč třeba nepoužila zobrazení sv. Petra mučedníka z Verony, který je v Tetele zobrazen také a je zmiňován v komentované pasáži o druhém klášteře. Pro jistotu přikládám fotografii tohoto světce, kterou jsem v Tetele zhruba ve stejnou dobu (jako autorka postavu sv. Barbory) pořídil (vlevo P.Š., vpravo foto M. B.).

Podobně bych se přimlouval, aby autorka zkrátila záznamy o svých pracovních denících a audiovizuálních materiálech, na kterých se podílel jako fotograf také Daniel Pajas, a to do jedné věty v shrnujícím titulku, že jde o materiály vzniklé ve spolupráci (či samostatné práce autorky), a že jsou uloženy v jejím archivu. Mohla by popřípadě volit např. zkratku AMB - Archiv M. Brenišové, popř. připojit poznámku, že pokud jde o výjimku, je na příslušném místě uvedena. Ušetřilo by se tím mnoho stran (171-193) a času čtením. Na jedné straně je obdivuhodné, jak systematicky autorka postupovala v případě dokumentace svých návštěv, ale na druhé tyto záznamy nelze zahrnovat do výsledků dizertace jako studijní výsledný materiál, protože musí být využit k dalšímu zpracování, nýbrž jen skutečné výsledky.

Pokud jde o poznámky v textu: není mi jasné, o jaký bibliografický (asi anglosaský) systém se autorka opírá v citacích a v uvádění literatury, historici umění se řídí normami AV ČR, jak je podává časopis *Umění*. Zdá se mi však naprosto toporné neustále opakovat celý titul citované práce, stačilo by *op. cit.* a – hlavně – stránka, tím spíše, že místy se střídá několik málo titulů.

Autorka se snažila užívat odborné terminologie jak církevní tak uměleckohistorické, ale nedařilo se jí to v celé práci. Např. užívá správně termínu "visita", který podle slovníku šp. Akademie znamená také "Casa en que está el tribunal de los visitadores eclesiásticos". Ale zcela nesprávně použila např. slovo "ritual", které je akademicky označeno jako "conjunto de ritos", takže z tohoto hlediska je nevhodné charakterizovat tímto slovem mši. Měla by zde použít slova "rito", tedy ritus (a ne rituál – toto slovo má své specifické využití). Také když mluví o spásotvorné roli novošpanělské církve ("Iglesia novohispana") jako prostředku spásy, měla tu být jen "Iglesia" (str. 121), protože v tomto smyslu je církev univerzální (katolická) a platí to pro církev jako takovou. V oddílu 3.2. Organización de la Iglesia novohispana – má vysvětlení pouhých 6 řádků, což je málo; část věnovaná šíření křesťanství v Mexiku je sestavena z kvalitních publikací, nicméně bych připomněl ještě další (viz seznam literatury v příloze).

Nejsem specialista na teologii, ale na pár dalších evidentně problematických definicích tu lze poukázat. Tak např. na str. 128 není správně popsána katolická nauka o eucharistii, protože "especies" (ne "especies"! , to by souviselo s kořením, jak se o něm správně zmiňuje na s. 64; chápu to spíše jako překlep než jako tvrzení) "de pan y vino" se dle této teologické definice nemění a zůstávají, ale mění se podstata chleba a vína. Oficiální katolické nauce také neodpovídá tvrzení o zavržení nepokřtěných na str. 140. Autorka by si měla ověřit znalosti četbou konstituce II. vatikánského koncilu "Lumen gentium", zejména čl. 16, dostupné pochopitelně i na internetu.

Ke str. 158 lze připomenout, že místo „ingresos tridentinos“ má být „decretos tridentinos“. V tomto kontextu je také nutno opravit autorčino tvrzení o očistci: tuto nauku nezavedl až tridentský koncil, ale byla živá již mnohem dříve, jak svědčí kapitola „Purgatorio“ v Dantově Božské komedii ze začátku 14. století. Dante rozlišuje dokonce Antepurgatorio a Purgatorio. Spíše bych se zamyslel např. nad tím, že – zjednodušeně řečeno – Dante chápe Očistec jako horu rozdělenou na dva výstupy a sedm říms, má tedy devět úrovní, a právě devět rovin tvořilo součást některých numerických systémů spjatých s indiánskými představami podsvětí.

K pozn. 402 na s. 153: Papež Gregorio Magno nežil v 9. století (zemřel 604). Předtím, na s. 49, jsou jeho data uvedena správně; jde o překlep nebo o převzetí z tam uvedené literatury?

Ke str. 152 je nutno položit otázku: Jak lze rozumět poslední větě kapitoly 5.2.5., že má obraz ze 16. století dokumentovat odpor domorodé kultury po 500 letech od conquisty, anebo že ten odpor trvá dodnes – kdy je Mexiko naprosto většinou katolické?

K jednotlivým drobnostem – zde jsou stránky pro zjednodušení uvedeny na počátku řádky:

K celkovému posouzení přidávám ještě poznámky (k jednotlivým stranám), které by – doufám – mohly vylepšit práci v případě, dojde-li k publikování (celku či částí).

Nejdůležitější věci vytýkám předem, jinak drobnosti komentuji ve sledu stránek.

V úvodu např. *Chmelovy* – je nešpanělský tvar, tedy *los Chmel* nebo Chmela, popř. vyjmenovat jednotlivě.

13 – Zbytečné opakování, že autorka využila stipendia mexického ministerstva místo přesného názvu stipendia – upřesnění ze s. 13 mělo být uplatněno hned v první zmínce. Měla by být také uveden jasně délka pobytu tak, jako je to uvedeno u dalšího bádání v pozn. 3 na s. 15. Mezi autory na této straně uvedenými mi chybí Ángel Garibay Quintana (či Kintana).

K pozn. 1 – je narušena nesprávným vložením literatury – viz Fardon, *The SAGE handbook of social anthro* Kroeber, *Anthropology today*, 417–49, 452–72, 654–56.*pology*..;

14 funje-funge; servirá nebo servirá?

17 - Přehled příchodu a činnosti jednotlivých řádů by bylo možno sestavit z nejrůznějších zdrojů, encyklopedií a dějin jednotlivých řádů možná podrobněji. Tak jako jsou odlišeny

způsoby evangelizace, měla by být odlišena i koncepce výzdoby jednotlivých řádů – všeobecně je např. známo, že augustiniáni tíhli ponejvíce k plateresku.

18 až 19, zejména pozn. 8. Nevím, proč se autorka v metodice zřídka formálního rozboru, jelikož ten bývá úvodem k dalšímu postupu. Od doby zakladatelů, jejichž práce správně uvádí, ovšem došlo ke značnému vytříbení této metody.

Para ello es necesario conocer la historia del arte cristiano en general, - to je obecná samozřejmost

22, pozn. 22 – zde by mělo být asi konstatováno, že existuje i česká verze Panofského prací, popř. by autorka ve výkladu metody Panofského měla vzít v úvahu, že tyto principy se učí už na počátku studia dějin umění a není je tedy nutno nějak zvláště připomínat. Místy vzniká takřka dojem, jako by autorka chtěla „napasovat“ svá pozorování do předem připravených teoretických škatulek. Její vysvětlení jsou vlastně jakoby učebnicové formulace, které by se hodily spíše do hodiny výuky. Není třeba neustále popisovat svou metodu, ale ukázat ji v praxi, jaké důsledky z ní byly vyvozeny. Panofského principy byly rozvedeny četnými následovníky. Ze španělsky píšících autorů upozorňuji zejména na knihu, kterou napsal Juan Francisco Esteban Llorente, *Tratado de Iconografía*, Madrid, Istmo, 1990.

26 Genep – zde velmi dobře vyloženo, ale kde uplatněno důsledně v dané práci?

28 república de españoles- protože se o tomto pojmu hovoří dále v práci podrobně, zde by termín měl být vysvětlen alespoň v poznámce nebo odkazem na příslušnou stránku – viz s. 63
31 Anahuac má být Anáhuac, i když jsem si vědom, že ne všechny termíny z jazyka náhuatl jsou shodně přepisovány...

32 tablero de ajedrez – mělo by být v poznámce komentováno, odkud se vzalo; jde o důležitou urbanistickou koncepci

Pozn. 62 - Leon-Portilla ověřit a sjednotit s verzí León-Portilla

33 „Famosa frase *obedezco pero no cumplo*“ – kdo je jejím autorem, či odkud je vzata
Vlastní téma začíná až od s. 36

37 conla (bohužel dohromady)

50 výjimečně chybí tečka evangelizadora La; *Tonatzin* nebo *Tonantzín*? Ve slovníku *Diccionario de mitología nahoa*. México 1982, jsem našel (ad vocem) jen druhou verzi, ale ve významu *matky*.

63 nejsem si jist, že *por tanto* „indio“, „español“ y „misionero“ son meras abstracciones y construcciones; možná, že jen v určitých souvislostech

Tamtéž la *república de indios* y la *república de españoles*. Měla být vysvětlena dříve, viz s. 28

Vysvětlení termínu indio – všeobecně známé; měla by být využita definice dle nějakého kvalitního slovníku

64, pozn. 169 : termín Mesoamérica es un concepto antropológico que designa la región de América del Norte y parte de América Central (México, Guatemala, Belice, El Salvador, Nicaragua, Honduras y Costa Rica) je správný, ale měl být vysvětlen dříve, už v úvodu, kde je poprvé zmíněn – viz úvod a s. 16-19, nebo už tam měl být čtenář odkázán na pozdější vysvětlení.

67 – u vzniku mesticů doporučuji zmínit se o obrazech zachycujících různá stadia mestictví, jak je podala např. výstava v Los Angeles. O tom viz P. Š., Míšenecká Amerika (Castas y Razas). *Ateliér*, 2004, č. 19, s. 8, il.

70: *arte indocristiano* - definice je správná, obsahuje veškerou podstatnou literaturu, nelze ale zkracovat jméno Constantino Reyes-Valerio na C. R. Valerio – ve španělštině nelze zkracovat hlavní, tj. otcovské příjmení

74 Bylo by vhodné konstatovat, že četné kláštery, které vznikly až ve 2. pol. 16. stol., byly založeny improvizovaně jako dřevěné, a jejich další výstavba v kameni mohla trvat delší dobu, takže datum jejich skutečného založení se liší od pozdější výstavby

Kapitola 5.1.2 je metodicky zvládnuta a dotažena podle metodiky, o níž bylo pojednáno úvodem. Architektonické termíny a definice jako např. Atrio, Capilla abierta a pod. by měly být ověřeny ve vynikajícím obsáhlém ilustrovaném slovníku *Vocabulario arquitectónico ilustrado*. Secretaría del Patrimonio Nacional. México 1975

76 – je-li citován název *El Crestia* v katalánštině, měl by mít i příslušnou katalánskou ortografii *Crestia*

78 establer má být establecer, tepepan a tepeapulco, velké T, palenque P

a další strany: exconvento – Autorka by měla věnovat pozornost alespoň několika slovy tomu, proč značná část klášterů jsou dnes kláštery bývalé. Měla by se asi vrátit do historie, kdy vláda prezidenta Callese (1924–1928) přistoupila k systematickému potlačování církve a likvidaci klášterů a kostelů ve stylu sovětského Ruska.

79 jantetelco, J

84 – Mazatpec – asi Mazatepec?

89 V odstavci *Desde el punto de vista antropológico los creyentes asistían durante la eucaristía a un momento sagrado*, ... bych raději viděl definici podle nějakého teologického slovníku

la danza de los voladores je popsána a interpretována správně, avšak z hlediska architektury nehraje roli; svátek *el volador* je znázorněn např. na barokním biombu v Muzeu Ameriky v Madridu, což potvrzuje autorčino tvrzení, že byl rituální „tanec“ tolerován.

92 Colombie

Působí povzbudlivě, že autorka se nenechala ovlivnit neomarxistickou „vědou“ a nehájí zaslepeně krvavé rituální mnohočetné, ba tisícové obětování indiánů (vyříznutí srdce během obřadu), ač správně připomíná, že podle jejich provozovatelů se krvavými obětní udržovala rovnováha vesmíru; vznesu řečnickou otázku – jak by působila obhajoba, kdyby podobnou koncepci měla nějaká křesťanská církev?

V otázce možnosti či nemožnosti vstupu nepokřtěných indiánů by měl být brán v potaz i nový přístup k interpretaci krytých atrií u románských kostelů, patrný zejména ve španělské Segovii.

103 El claustro es un *edificio* sencillo – **není budova**, ale krytá galerie (Vocabulario..., ad vocem)

106 marian/os

110 raději než *partir de mitos* vyjádřit *tradición, experiencia* či podobně

Když už autorka čerpá ze Zlatohlávka, může čerpat i z jiných českých autorů

113 O účtě k Panně Marii Guadalupské se autorka zmiňuje vícekrát, ale jen okrajově, i když existují věrohodná dobová svědectví a více než početná literatura. Měl by tu být odkaz na nějakou seriózní shrnující publikaci týkající se tohoto kultu. Událost sice není přímo spjata s nějakým klášterem, ale sehrála rozhodující roli v šíření křesťanství v Mexiku.

V případě argumentace o peklu doporučuji prohloubit o knihy Alice K. Turnerové, *Historie pekla*, Brno 1995 a Aldous Huxley, *Nebe a peklo*, Praha 1999.

115 arqueólogo prominente mexicano – podobné charakteristiky snižují práci na úroveň popularizace

Rozbor maleb v Actopan je přiléhavý, leč nevybočuje z popisu...

116 Cuadro – používáme u závěsného obrazu – zde by mohlo stát en el primer mural...či la primera representación... nebo jak dále uvedeno, *recuadro*

Očekával bych, že rozborů obrazů (spíše nástěnných maleb) budou pojata individuálně

117 Ličení samozřejmostí (byť podle Písma) tu není na místě

Zdá se, že je málo zdůrazněna role grafik jako hlavního zdroje kompozic nástěnných maleb, zmínka o tom je až na s. 151

118 U satanizace Huitzilopochtliho odkazují i na její evropské rozšíření, viz P. Štěpánek, *Relaciones artísticas entre la República Checa y México (Ensayos selectos)*. Olomouc:

Univerzita Palackého 2014, kde je v příslušné kapitole podán k tomu výklad.

119 Nevykládat samozřejmosti, jen odchylky v chápání či interpretaci

Pozn. 333 Mohl by tu být uveden Eduardo Matos Moctezuma, *Las piedras negadas. De la Coatlicue al Templo Mayor*. México: Conaculta 1998

120 U věty „A pesar de que estas pinturas tienen, a primera vista, un tema y estilo europeo, contienen muchos elementos de la cultura nativa mostrando su resistencia“... Je třeba specifikovat zmíněné prvky nativní kultury a zejména její resistenci, jinak by šlo o povrchní konstatování odlišnosti, která je v Mexiku vždy patrná, máme-li na mysli evropské vzory.

123, je-li zmíněn příspěvek slovinského archeologa Ivana Šprajce, měl by být zkonkrétněn v poznámce.

124 que acabo de mencionar – spíše mencionados autores...

pozn. 345 – neměla by chybět publikace Rafael García Granados, *Xochimilco*, México, 1934

Iztaccihuatl se píše s přízvukem *Iztaccíhuatl*

125 proč se putovalo do Chalmy?

Cuautinchan – přízvuk Cuautinchán

126 Policromada – raději a colores – není to fresco secco?

Yecapixtla - gótico plateresco ? – fachada fasáda je jednoznačně renesanční, okulus má gotické prvky

127 proč až zde (opětovně) „el historiador del arte norteamericano y prominente especialista en el arte mexicano“ – podobná charakteristika, pokud je v odborné práci nutná, jak už jsem jinde konstatoval, snižuje vědeckou práci na popularizační. K orientaci chrámů: Všechny křesťanské kostely mají orientaci na východ, výjimky samozřejmě existují.

la misa, el ritual cristiano más... – ve skutečnosti *rito*, ale stačí říci mše

128 ombligo – doporučuji vynikající knihu Gutierre Tibón, *El ombligo como centro cósmico. Una contribución a la historia de las religiones*. México 1981

Comunitas cristiana je běžný výraz i v Evropě

129 puedo afirmar con certeza - lépe formulovat puede deducirse nebo nějak podobně

132 připomenout pozdější Sta. Ma. Tonantzintla

133 iglesias conventuales que estudié dentro de mi investigación stačí říci estudiadas...

Tlalanepantla – správně Tlalnepantla

Coyoacan má být Coyoacán

V případě svatých patronů jednotlivých řádů bych ovšem doporučoval srovnání s nějakým evropským koutem; v Evropě prakticky rozdíly v tomto smyslu nebyly, snad s výjimkou sv. Kryštofa, který je v Americe zvýrazněn.

134 ...que pude visitar dentro de mi investigación, - raději visitadas...

135 Virgen de las Candelas – Candelaria?

136 Ecinoccio – Equinoccio

137 Ambos son retratados como – raději representados, nejedná se o portrét

140 En las líneas anteriores dije que estas imágenes

Hay que tener en cuenta que según la doctrina católica, todos los gentiles ... viz pozn. výše se – trochu jednostranné tvrzení, bylo by třeba ověřit jej ve slovnících teologie

141 pecado ancestral – ne, original (jedině snad v přeneseném významu)

144 El segundo recuadro *presenta* el cuadro – representa... nebo jinak

147 *Nepantla* – mělo by se upozornit na to, že se tak jmenuje i rodiště Juany Inés de la Cruz

151 policromática, - raději policroma

V celku možno konstatovat, že přes některé závěry, čerpané zejména z knihy Glorie Espinozy Spínoly (vydané ve španělském Alicante, ale v Mexiku nepřilíh povážované), nacházíme místní přiléhavé charakteristiky, jinde nám autorka vypráví věci, které se můžeme dočíst jinde, zejména v dějinách náboženství, liturgie apod. Takže v celku je bohužel nutno

položít otázku, čeho vlastně práce skutečně dosáhla (zejména z hlediska dějin umění)? Skoro se vnucuje otázka: o čem hlavně ta práce vlastně je? Přestože už se vymyká z vlastní dizertační práce, velmi podivně působí i její závěr. Rozhodně nemohu souhlasit s vytčeným záměrem autorčiným věnovat se později srovnání novohispánské misijní architekturou s Východní Evropou (autorčin originál: Europa del Este)? Co rozumí tímto termínem? ...Ze shora uvedeného vyplývá, že řada detailů v této práci mě nepřesvědčila, a čekám, že se tak stane při obhajobě, kterou s výhradami doporučuji.

Prof. PhDr. Pavel Štěpánek, Ph.D.
Praha, 23.11.2016

Příloha:

Nakonec přidávám literaturu, kterou by měla uchazečka o doktorát ještě konzultovat, zejména s ohledem na její celkové plány. Pro usnadnění dodávám i příslušné pasáže:

Ikonografických příruček o světcích je nepoččetně, ideální je vycházet z oficiálního římského (vatikánského) vydání... *Bibliotheca sanctorum*. Pontifica Universita Lateranense Giovanni XXIII. Roma 1961-1970. 13 sv., v knihovně NG Praha

K interpretaci náboženských a teologických termínů doporučuji Manuel Ballesteros Gaibrois, *Cultura y religión de la América Prehispánica*, BAC Madrid 1985. Mimořádná pozornost je věnována mesoamerické indiánské Americe; jinak Juan Carlos Pérez Guerrero, *La Religión Azteca*, Madrid 2000.

Gauvin Alexander Bailey, *Art of Colonial Latin America*, London : Phaidon 2005 první dvě kapitoly.

Pokud jde o výzdobné prvky platereskí, které se týkají zejména dominikánských a augustiniánských staveb, doporučuji k doplnění knihu César Garía Álvarez, *El simbolismo del grutesco renacentista*, León 2001, popř. knihy Any Ávila, Ana Ávila: *Imágenes y símbolos en la arquitectura pintada española (1470–1560)*. Prólogo de Joaquín Yarza, Barcelona 1993.

Dnes již starší literatury, svého času objevené, by mohly některé detaily podpořit tvrzení popř. diskusi, např. Leopoldo Castedo, *A history of Latin American Art and Architecture*. New York, - Washington, F. A. Praeger 1969, zejm. kap. 8

Dostí zásadním nedostatkem se jeví neznalost knihy Ramón Gutiérrez (Coord.), *Pintura, escultura y artes útiles en Iberoamérica, 1500-1825*. Madrid, Cátedra 1995, která začíná transkulturací v iberoamerickém umění.

Z české literatury doporučuji A. Matoušek a L. Karfíková (ed.), *Posvátný obraz a zobrazení posvátného*, Praha 1995

Antropologické pojetí je možno prohloubit studiem knihy Federico Revilla, *Fundamentos antropológicos de la simbología*, Madrid, Cátedra 2007

Náboženské problémy analyzoval do hloubky Julio Caro Baroja, *Las formas complejas de la vida religiosa (Siglos XVI y XVII)*, Madrid 1985, zejména kap. IV, pojednávající o umění Manuel Toussaint se sice v literatuře M. Brenišínové vyskytuje, ale chybí druhá kniha, *Pintura colonial en México*, México, UNAM 1982, kde je např. v kap. VI pojednáno o Decoración de los templos y conventos construidos en el siglo XVI, s. 38, dále o františkánských, dominikánských a augustiniánských klášterech.

Ma. Concepción García Sáiz, Principios y proceso del arte colonial en México, in *México colonial*, Madrid, Museo de América 1989, následováno Sonia Pérez Carrillo, La tradición indígena en las artes coloniales., s. 31 ad.

Jan Bialostocki, *O sztuce dawnej Ameryki*, Warszawa 1972, s. 56 – B. je jedním z nejvýznamnějších následovníků Panofského

Pedro Rojas, *Arte messicana. Epoca coloniale*. Novara 1965, překlad ze španělštiny, s. 13-81 Le arti nell'ambito degli indios, a Le arti nell'ambito degli spagnoli, s. 83 a d.

Církevněsprávní problematiku vykládá Antonio Rubial García (ed.), *La iglesia en el México colonial*, México 2013, s. 103, zejména kapitola La etapa fundacional, a kap. II, El periodo de consolidación

Globalizující pohled zachycuje Raúl Rispa (ed), *Arte y cultura en torno a 1492*. Exposición Universal Sevilla, 1992

Xavier Moyssén, coord. *Cuarenta siglos de arte mexicano. Arte colonial*, Mexico, 1970, zejména kap. El arte mesoamericano del siglo XVI.

Carlos Amigo Vallejo (úvod), a kol. *Los franciscanos y el nuevo mundo*. Monasterio de Santa María de la Rábida, abril-mayo 1992

James Oles, *Art and Architecture in Mexico*, London, Thames and Hudson. 2013, zejména kap. II The art of Evangelization: Architecture and sculpture a III The art of Evangelization: Mural painting

Jaroslav Manina (ed). *Panoráma biologické a sociokulturní antropologie*, Brno 2002, zejména stat' O. Kašpara, ačkoliv jde o učebnici, argumentace je tam rozvedena velmi podrobně

Za prostudování stojí i starší drobné studie, jako např. Manuel Toussaint, *Pinturas murales en los conventos mexicanos del siglo XVI*. México, DF 1948, nebo větší monografie ze 60. Let jako např. Jorge Alberto Manrique, *Los dominicos y azcapotzalco. Estudio sobre el convento de Predicadores en la Antigua Villa*. Xalapa 1963 – které ovšem mají podrobné zpracování půdorysu i detailní fotografie, umožňující snadnější pochopení celku i detailů.

1492. *Dos mundos. Paralelismus y convergencias*. XII Coloquio internacional de Historia del Arte.. UNAM, IIE. México 1991

Rafael García Granados, *Xochimilco*. México 1934

Luis Javier Cuesta Hernández, *Arquitectura del Renacimiento en Nueva España. „Claudio de Arciniega, Maestro Mayor de la obra de la Yglesia Catedral de esta Ciudad de México.“* México 2009, zejména kapitola 5 Trabajos para las órdenes religiosas.

Enrique Florescano (coord.), *Espejo mexicano*. México: FCE 2002 – otázka symboliky - autor vyslovuje názor, že existovalo „tema obsesivo en la iconografía del virreinato es la conversión del territorio de Nueva España en suelo sagrado“ – p. 32-33.

Gustavo Curiel, *Tlalmanalco, historia e iconografía del conjunto conventual*. México UNAM 1988, vynikající monografie

Jorge Bernales Ballesteros, *Historia del arte Hispanoamericano. 2. Siglos XVI a XVIII*, zejména kap. 3 El virreinato de Nueva España I, s. 29

Acolman, official Guide of the Instituto Nacional de Antropología e Historia, México, b. d.

Luis Mac Gregor, *Tepoztlán*, México 1948

Actopan. Guía oficial. Instituto Nacional de Antropología e Historia, México 1973

Pokud jde o archivní dokumenty v Generální archivu, existuje katalog Guillermina Ramírez Montes, *Catálogos de Documentos de arte en el Archivo General de Indias*, Sevilla. UNAM, México IWE 1983

Manuel Romereo de Terreros, *Atlatlahuacan*, INAH, México 1964

Rozpětí mezi uměním lidovým (tj. praktikami indiánskými) a vysokým (evropským, ač to nelze jednoznačně ztotožňovat) projednal kongres UNAM: *La dicotomía entre arte cultu y arte popular*. Coloquio internacional de Zacatecas. México 1979

Conquista pohledem poražených. M. León Portilla, Fray Toribio Motolinía, B. de las Casas a Fray Ramón Pané.

Obvykle se v souvislosti s daným tématem doporučuje také četba děl Jaime Lary, z nichž uvádím aspoň dvě: Jaime Lara, *Christian Texts for Aztecs: Art and Liturgy in Colonial Mexico* (University of Notre Dame Press, 2008) a druhá: *City, Temple, Stage: Eschatological Architecture and Liturgical Theatrics in New Spain* (Notre Dame: University of Notre Dame Press, 2004).